

Ne smemo držati rok križem

»Prav dobro vedo, da so meje v Evropi nedotakljive. Prav tako vedo, da sta obe novi neodvisni republiki v tem pogledu nepopustljivi, tako da bi bil govor o teh vprašanih verjetno lažji s staro federacijo. Zato odklanjajo soočanje s posledicami, ki neizbežno izvirajo iz njihovih ozemeljskih zahtev. To pomeni, da so prvi, ki ne verjamejo v lastne proglase. Gre za ljudi, ki izkoriščajo domotožje v čisto volilne namene. To pa se dogaja v trenutku, ko grozita Istri nov eksodus

DRAGO LEGIŠA

in demografska izkrvavitev, ki je posledica vojne in gospodarske krize«.

Tako pisatelj Fulvio Tomizza o ljudeh in krogih, ki zahtevajo vrnitev Istre Italiji (Glej *Il Piccolo* dne 13. t.m.).

Mislim, da tudi sami ne bi mogli bolje izluščiti bistva politike, ki jo v tem trenutku vodijo neofašisti in listarji s tržaškim županom na čelu. Slednji je celo prišel na dan s proglasom, naj bi pogajanja s Slovenijo o Osimu II trajala 15 in morda tudi 20 let, da bi se medtem pripravila ugodna tla za osvojitve Istre, ki da je vedno predstavljala zaledje Trsta.

Še do zadnjih (lanskih) volitev je za listarje in neofašiste (žal tudi za nekatere »demokratske« italijanske stranke) bila dvojezičnost (bilingvizem) glavni adut za zbiranje glasov in torej konsenza. Pravkar omenjeni župan pa zdaj očitno računa, da je bitko proti dvojezičnosti že zmagal, ko je razveljavil okrožnico svojega predhodnika (komisarja) o rabi slovenščine v pisnih odnosih z občinsko upravo. Nadaljnji korak na poti proti pravici rabe slovenščine v javnosti je ponovna oživitve ukrepa, ki so si ga italijanske oblasti v Trstu izmislile že pred nekaj desetletji, da ne bi kdo, predvsem med volilnim bojem, javno izustil kakega slovenskega stavka na Velikem trgu ali Trgu zedinjenja Italije v Trstu. Utemeljitev tega ukrepa je bila in je še vedno hudo žaljiva za vse tiste Tržačane, ki zaradi svoje pripadnosti slovenski jezikovni

Degeneracija javnega poseganja v gospodarstvo

»V politiki in ekonomiji uveljaviti tržno zakonitost«

Vlada ministrskega predsednika Giuliana Amata je prejela zapupnico v senatu in jo bo prav gotovo dobila tudi v poslanski zbornici. Kljub temu pa nihče širom po Italiji ni pripravljen staviti počenega groša na njen nadaljnji obstoj. Velika večina opozicije čedalje glasneje in odločneje zahteva odstop sedanje vlade in čedalje močneje tudi pritiska na držav-

nega poglavarja, da bi razpustil sedanjí parlament (izvoljen je bil komaj lani aprila) in razpisal nove državnozborske volitve. Razpis novih volitev predlaga tudi vrh italijanske Zveze industrijcev, vendar pravi, naj bi te potekale po novih predpisih, po možnosti po novem, tako imenovanem, večinskem volilnem zakonu. To pa pomeni, da bi še ta parlament moral odobriti nove volilne predpise, volivci pa bi lahko opravili svojo dolžnost v najboljšem primeru letošnjo jesen.

Na splošno ozračje in vzdušje v državi vplivata predvsem dva dejavnika: sodne preiskave o korupciji, izsiljevanju, protizakonitem financiranju političnih strank itd., ki so že zadobile razsežnosti mogočnega plaz, valečega se po vsem italijanskem ozemlju, od Alp do Sicilije, in gospodarska kriza, ki zaradi čedalje večje brezposelnosti in čedalje manjše kupne moči lire že nevarno načenja samo družbeno tkivo.

Poznavalci italijanskih razmer se vsemu temu prav nič ne čudi-

jo, saj pravijo, da je gnojni tvor moral prej ali slej počiti. Prejšnji teden je na primer romal v zapor sam vrh ustanove ENI. S tem je bilo začasno obglavljeno vodstvo italijanskega gospodarskega velikana, ki ima z razvejano mrežo svojih podjetij velike zasluge za povojni italijanski ekonomski vzpon. Toda vse to tudi spremlja

D.L. ■■■■ 2

Iz vsebine:

Dva aktualna intervjuja:

dr. P. Močnik o prizivu
zoper protimanjšinski
ukrep nekdanjega
vladnega komisarja (str. 3)

dr. Maja Lapornik o posvetu
o kulturi v Nabrežini (str. 4)

prof. Majda Artač Sturman
Odgovorna vloga
sodobnih staršev (str. 5)

»Koroška poje« na Trbižu (str. 3)

Po odločnem posegu deželnega svetovalca Jevnikarja

Priziva proti statutoma občin Sovodnje in Doberdob ne bo

Deželna vlada Furlanije Julijske krajine ne bo vložila priziva na državni svet zoper sklep upravnega sodišča Furlanije Julijske krajine, ki je bilo razsodilo, da sta statuta občin Sovodnje in Doberdob, kakršna sta bila odobrila občinska sveta, povsem zakonita in torej v popolnem skladu z obstoječo zakonodajo. Deželno upravno sodišče je bilo namreč sprejelo priziv, ki sta ju bila zoper sklep pristojnega nadzornega odbora bila vložila odvetnika Battello in Sanzin v imenu zainteresiranih županov Primožiča oziroma Lavrenčiča. V obeh statutih je nadzorni odbor bil črtal člene, ki so zadevali pravice občanov slovenske narodnosti.

Na deželno vlado Furlanije Julijske krajine so javno in zasebno pritiskali predstavniki protislovenskih in protimanjšinskih sil, zlasti zastopniki Liste za Trst in MSI, naj vložijo priziv na državni svet. Vse to sodi v okvir ostre protislovenske gonje, ki jo omenjeni

Deželni svetovalec Ssk Ivo Jevnikar

krogi vodijo, izkoriščajoč tudi priprave na pogovore med Italijo in Slovenijo za posodobitev osimskih sporazumov.

V zvezi s pritiski in zahtevami nam neprijaznih sil je deželni svetovalec Slovenske skupnosti zelo odločno nastopil pri predsedniku Turellu in njegovih najožjih sodelavcih ter poudaril, da bi Ssk smatrala priziv deželne vlade na državni svet za hudo klofuto vsej slovenski manjšini in predvsem vsemu svojemu političnemu delovanju, zaradi česar bi ta bila prisiljena narediti ustrezne politične zaključke.

Zanimivo je, da je o vprašanju priziva na državni svet deželna vlada razpravljala na eni svojih rednih sej, še bolj zanimivo pa je, da je bila odločitev, naj se priziv ne vložijo, sprejeta z večino glasov. To pomeni, da na nekatere člane deželne vlade ima pritisk omenjenih protimanjšinskih sil ustrezen učinek. Res pa je tudi, da do priziva ni prišlo le po zaslugi odločnega posega deželnega svetovalca Iva Jevnikarja.

RADIO TRST A

■ PETEK, 19. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.00 Alpe-Jadran; 12.40 Srečanje oktetov Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Pravljice, pesmi in še kaj...«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 20. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezie; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Ciril Zlobec: »Italijanska srečanja slovenskega pesnika«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«. Izziivi in pozivi Marjana Rožanca; 18.35 Črnske duhovne pesmi.

■ NEDELJA, 21. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledar; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Skrivnost šepetajočega otoka«; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Za svobodo ali proti njej«. Izziivi in pozivi Marjana Rožanca; 15.00 Iz krajevni stvarnosti; 16.00 Šport in glasba; 17.30 Z naših prireditvev.

■ PONEDELJEK, 22. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija po letu 1945; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.00 Taborišče Gonar; 12.30 Slovenska lahka glasba; 12.40 Srečanje oktetov Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda, radijska kviz oddaja za otroke; 15.30 Mladi val; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 23. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna ropotarnica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.00 Nepoznani planet Zemlja; 12.40 Srečanje oktetov Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Feri Lainšček »Vrata«. Izvirna radijska igra.

■ SREDA, 24. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 12.40 Srečanje oktetov Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravju in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 25. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obtoženci 2. tržaškega procesa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Milojka Žižmond Kofol: »Ženska v ospredju«; 12.40 Srečanje oktetov Primorske v Ricmanjih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

»V politiki in ekonomiji uveljaviti...«

odgovornost za mnoge hude »grehe«, katerih izvor pa je, kot je napisal pred dnevi milanski Corriere della sera, samo eden: »degeneracija javnega poseganja v gospodarstvo«, ki ga je spremljala velikanska zmeda, kar zadeva delikro in pristojnost države in političnih strank na eni ter javnih podjetij na drugi strani. Tako je nastal silno »požrešni vodilni sloj«, ki ga lahko smatramo za pravo zločinsko tolpo. Ta sloj se je »v pravičljivi 80. letih najprej polastil javnih institucij in nato javnih podjetij, katera je podredil svoji volji«.

»Sodniki so kirurgi — še bomo v že omenjenem milanskem dnevniku — ki s skalpelom odstranjujejo, kar je treba odstraniti; ne sme jih zanimati bitje srca sistema; morda bo končno zadoščeno pravici, če nam seveda medtem pacient ne umre«. Pisec zaključuje z željo, da bi čimprej izvedli »resno institucionalno reformo kot tu-

Ne smemo držati...

skupnosti niso prav nič slabši italijanski državljani kot pripadniki večinskega naroda. Tudi ta ukrep je bil oživiljen po zaslugi sedanjega listarskega župana.

Vprašanje je zdaj samo to, koliko časa bomo mi prenašali takšne grobe žalitve in koliko časa bomo še mirno trpeli, da nam tržaški »prvi mož« javno pravi, da govorimo »tuj jezik« (lingua straniera).

Jasno je, da glede na takšen uvod v skorajšnje volilne preizkušnje Slovenci, ki vendarle še damo na svojo čast in dostojanstvo ter konec koncev tudi na lastne splošne in čisto konkretne koristi, ne moremo držati rok križem in mirno gledati, kako listarji in sopotniki pripravljajo tla in ustavljajo med široko javnostjo pogoje za novo afirmacijo, za nov uspeh na volitvah.

Ni seveda naloga našega lista, da tako rekoč s prstom pokaže, kaj je treba narediti v praksi. Tudi v tem trenutku — kot sicer že nekajkrat v podobnih okoliščinah v preteklosti — pa bomo v listu poudarjali predvsem na nujnost združevanja slovenskih sil in organiziranega iskanja razumevanja in sodelovanja z dobro mislečimi, demokratičnimi Italijani, ki, kot kaže primer pisateljice Fulvia Tomizze, hvala Bogu, ne manjkajo.

Kajti le to odpira resnično perspektivo ne le za nas manjšince, temveč za ves Trst in za celotno njegovo prebivalstvo ne glede na jezikovno pripadnost.

di privatizacijo javnega gospodarskega sektorja. »Pri tem pa naj se tako v politiki kot gospodarstvu uveljavi tržna zakonitost s spoštovanjem njenih pravil, veljavnih za vse«.

Ob takšni analizi trenutnega italijanskega stanja se s spominom vračamo v sredino 50. let, ko je v senatni zbornici pogosto nastopal njen dosmrtni član Luigi Sturzo in tako rekoč osamljeno vodil boj proti poseganju države na področje gospodarstva. Ta bojeviti silijski duhovnik in politik, ki je na začetku tega stoletja v Italiji priklical k življenju Ljudsko stranko, je v svojih govorih v parlamentu ostro grajal zlasti ustanavljanje ter krepitev javnih (državnih) podjetij in imel na piki predvsem Enrica Matteia, po čigar zaslugi je ustanova ENI postala v Italiji gospodarska velesila. Luigi Sturzo, ki je za fašizma moral živeti v izgnanstvu in ki po povratku v domovino ni nikdar imel izkaznice krščanskodemokratske stranke, ni bil proti javnim podjetjem, ker bi mu bili vseč kapitalisti, saj je proti njim nastopal sklicujoč se na krščansko socialni nauk. Bil pa je v svoji bitki proti državnim podjetjem pravi jasnovidec in je verjetno bolj nagonsko kot racionalno čutil, da bodo ta podjetja dejansko postala največji vir korupcije in z njim povezanega zla v državi. (Luigi Sturzo je umrl v Rimu leta 1959. Star je bil 88 let.)

Priznati je treba, da še danes vplivni predstavniki Krščanske demokracije niso ne prej ne slej nikdar jemali resno v poštev naravnost preroških besed starega in zaslužnega politika. V bistvu so dovolili, da so njihova in druge politične stranke postale to, za kar jih je nekoč bil označil inž. Enrico Mattei: »taksi, v katerega vstopiš, kadar ga potrebuješ, po odra bi pa ga plačal in iz njega izstopiš«.

* * *

Delavci sedmega tržaškega pomola so v sredo, 10. marca, ves dan stavkali. Za to so se odločili med drugim zaradi afere ob aretaciji Vincenza Marinellija in nekdanjega direktorja luke Luigia Rovellija, saj je to obenem hud udarec ugledu pristanišča.

Prof. Pahor pripravlja še eno sodno prijavo

Prof. Samo Pahor pripravlja še eno sodno prijavo, ker pristaniška ustanova brez prave utemeljitve ni dovolila društvu »Edinost«, da v nedeljo, 14. t.m., v dopoldanskih urah uprizaro manifestacijo na obali, pač pa je dovoljenje — za isti dan in isto uro — dala drugim. Vse se je začelo, ko je prof. Pahor zaprosil za dovoljenje za manifestacijo na obali na kraju, ki je državna last, da bi protestiral proti fizičnemu in psihičnemu pritisku na pripadnike manjšine, ki se želijo posluževati slovensčine v odnosih z oblastmi. Kvestura je zahtevala tudi dovoljenje pristaniške ustanove, slednja pa je prošnjo zavrnila brez sklicevanja na katerikoli zakon ampak le z utemeljitvijo, da so na omenjenem kraju manifestacije prepovedane, ker naj bi bil nevaren in ker neposredno meji na cesto z intenzivnim prometom.

Člani društva »Edinost« so sklenili, da gredo zadevi do konca in so se zato odločili, da ugotovijo, ali je kraj res nevaren in promet res intenziven. Na nabrežje so se odpravili prejšnjo nedeljo 14. t.m. in videli na kraju, kjer bi morala biti njihova manifestacija, okrog 250 oseb, ki so prisostvovali tekmovanju miniaturnih motornih čolnov. Prof. Pahor je dejal, da hoče sedaj preveriti, zakaj je pristaniška ustanova njemu prepovedala manifestacijo, dan kasneje pa jo je dovolila drugim.

* * *

Priprave goriške Ssk na junijske volitve

V Gorici se je pred nekaj dnevi sestalo pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti in razpravljalo o nastalem položaju v upravi goriške občine, kjer slovenska stranka sodeluje v koalicijski z italijanskimi strankami že vrsto let. Govor je bil tudi o pripravi na junijske volitve. »Pokrajinsko tajništvo Ssk je namreč že začelo s prvo fazo priprav na junijske volitve in sicer v času,« piše v tiskovnem poročilu stranke, »ki zahteva zaradi težavnega položaja na goriški občini dokajšnjo mero odločnih a premišljenih potez. Kot je znano, gre za neutemeljene pritiske na račun odbornika Marjana Breščaka...« V tiskovnem poročilu še piše, da je pokrajinsko tajništvo Ssk priredilo vrsto posvetovanj s svojimi sekcijami na Goriškem, to je s Števerjanom, Doberdobom, Sovodnjami, Tržičem in Krminom.

Svetovalec Ssk Jevnikar o problemu žičnice na Sv. Višarjah

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar je v sredo, 17. marca, vložil interpelacijo, v kateri sprašuje predsednika deželnega odbora, kaj namerava storiti za rešitev vprašanja žičnice na Sv. Višarjah, ki, kot znano, že od lanskega leta ne deluje. Po stečaju družbe Lussari je bila žičnica zaprta in svetovalec Ssk poudarja, da je to povzročilo tudi veliko škodo krajevnomu prebivalstvu, ki se ukvarja s turistično dejavnostjo. Deželni odbor, piše Jevnikar, je že julija lani zagotovil, da se bo zavzel za rešitev problema. Žičnica bi morala nujno začeti delovati pred poletno sezono, ko na Sv. Višarjah potekajo razne verske in turistične prireditve in srečanja.

Pogovor z dr. Petrom Močnikom

»S tem prizivom želimo vzpostaviti legalni sistem«

Kot smo že poročali, je pokrajinsko vodstvo Slovenske skupnosti sredi prejšnjega tedna sklicalo tiskovno konferenco, da bi javna občila seznanili* z vsebino priziva na Deželno upravno sodišče (TAR) zaradi razdelitve volilnih okrožij v tržaški pokrajini. Govorila sta strankin pokrajinski predsednik dr. Zorko Harej, pokrajinski tajnik Martin Brecelj in podtajnik dr. Peter Močnik, ki je priziv tudi sestavil. Podpisali so ga sekcijski tajniki Slovenske skupnosti v okoliških občinah kot neposredno prizadeti. Pomen in namen tega priziva nam je pojasnil dr. Močnik, ki je predvsem dejal, da je želela stranka s tem dejanjem vsaj preprečiti, da bi bila naša mnajšina z novo volilno zakonodajo dvakrat oškodovana.

Peter Močnik

Kako je sploh prišlo do zamisli za ta priziv in kakšne posledice je v tržaškem pokrajinskem svetu imela dosedanja uređitev?

Zamisel se je porodila na seji izvršnega sveta Slovenske skupnosti, kjer je nekdo omenil, da v Trstu za pokrajino velja sistem, ki je drugačen kot drugod po Italiji, česar je kriv Palamara, generalni komisar za Tržaško ozemlje po letu 54, ki je imel tudi zakonodajno oblast in sploh zelo velike pristojnosti. Na seji sem bil zadovoljen, da to zadevo poglobim. Pogledal sem Uradne liste za vso Italijo, za Trst pa posebni vestnik iz časa, ko je bil tu Palamara. Ugotovil sem, da je ta generalni komisar izpuštil iz vsedravnega zakona člen, ki omejuje možnost, da bi katerakoli občina imela več kot polovico svetovalcev v pokrajinskem svetu. Palamara pa je razdelil kolegije v razmerju s številom prebivalcev in tako je tržaška občina dobila 21 kolegijev (torej 21 svetovalcev) od skupnih 24. Poleg tega sem ugotovil še nekaj, namreč, da se povsod po Italiji določajo kolegiji z odlokom predsednika republike, za tržaško pokrajino pa je te kolegije določal Palamara. Danes namesto njega to določa z odlokom vladni komisar v deželi. Takratni generalni komisar je tako dosegel, da je v Trstu neposredno nadziral oziroma vodil izvolitev pokrajinskega

sveta z omejevanjem prisotnosti okoliških občin, ki so bile slovenske in v glavnem levičarske.

Slovenska skupnost je priziv sestavila ob razpisu pokrajinskih volitev za 28. in 29. marec, ki pa so bile odložene. Kdaj bo torej spet lahko vložila priziv?

Slovenska skupnost je vložila priziv že ob izdaji prvega odloka tržaškega prefekta, s katerim je ta — po ustaljenih pravilih — po navodilu notranjega ministra naročil županom, naj izobesijo prve informativne lepake za volitve, ki pa jih je nato vlada prenesla na junij. Sedaj je zato treba počakati na nov odlok prefekta, ki je bil zaenkrat samo posredovan nasprotim strankam in ostalim zainteresiranim — prefektu, vladnemu komisarju v deželi, notranjemu ministru in županom vseh občin v tržaški pokrajini ter eni od strank, ki sodelujejo na volitvah. Izbrali smo Stranko za komunistično prenovno, ker je bila ena od redkih strank, ki skupno z nami ni podpisala poziva vladi za odložitev volitev.

Kakšen je pomen in namen tega dejanja?

Naš priziv nikakor ni instrumentalen. Z njim želimo uveljaviti zakonitost in vzpostaviti legalni sistem, ki velja po vsej Italiji in ki ga je Palamara spremenil v škodo slovenske manjšine. To so leta, ko je nastal Gladio, ki je med drugim imel nalogo, da s pomočjo tajnih služb nadzira manjšino. In končno — s tem našim prizivom želimo dokazati, da manjšina ne samo nima zajamčenega zastopstva, kot ga imajo Italijani v Sloveniji in na Hrvaškem, ampak da ji je celo onemogočena izvolitev svojih predstavnikov po normalni zakoniti poti.

Pri tem se samo po sebi vsiljuje vprašanje, zakaj se doslej, torej od leta 1956, ni nihče pritožil zaradi takšne razdelitve kolegijev?

Osebnost ne vem, ker pripadam mlajši generaciji. Nerazumljivo pa se mi zdi, zakaj se temu ni nihče uprl, še posebno med komunisti, ki so bili direktno oškodovani in

to ne samo Slovenci, ampak tudi Italijani, kot na primer v Miljah. Dejstvo pa je, da se je ozračje tu na meji, je vladalo leta 1956, spremenilo šele pred nekaj leti s padcem berlinskega zidu. V prejšnjih časih bi si lahko pričakovali, da bi italijanska oblast tak priziv zavrnila iz »višjih državnih interesov« v mednarodnih odnosih.

Vse kaže, da bo v zelo kratkem času stopila v veljavo nova volilna zakonodaja. Obstaja nevarnost, da bi to izjalovilo vaš priziv?

Nova reforma ne zadeva volilnih sistemov, ki jih mi tu omenjamo, saj predvideva samo neposredno izvolitev predsednika

pokrajine in nagrado za stranke, ki prejmejo večino glasov. Mi kot Slovenci pa smo z novim zakonom že tako oškodovani. Ta naš priziv naj bi vsaj preprečil, da ne bi bili oškodovani dvakrat. Tudi če Deželno upravno sodišče priziva ne sprejme, je za nas že zmagga, da ga pošlje na Ustavno sodišče. V slučaju, da ga ta sprejme, pa so volitve avtomatično ustavljene.

Nazaslišano pa je, da nam italijanska država še sedaj ne mara priznati pravice do zajamčenega zastopstva, saj so celo v parlamentu zavrnilo popravek v tem smislu. Vse to so le znaki hudega pritiska, ki ga italijanska oblast izvaja nad manjšino v obdobju, ko se razpravlja o posodobitvi Osima. Tudi s tem si oblast dolgoročno zapravlja zaupanje državljanov.

Pogovor je zapisala
Helena Jovanovič

»Koroška poje« prvič prekoračila mejo

Krščanska kulturna zveza iz Celovca, Slovenski klub iz Kanalske doline in Glasbena šola iz Žabnic so v nedeljo, 14. marca, priredile na Trbižu koncert v okviru tradicionalne revije »Koroška poje«. Ta je tokrat prvič prekoračila mejo in privabila v avditorij Kulturnega centra na Trbižu devet pevskih skupin in zborov, predvsem pa veliko občinstva, ki je lahko uživalo ob doživetem petju. Organizatorje in pevске zборе ter občinstvo so počastili tudi številni ugledni gostje, med temi je bil tudi sekretar za Slovence po svetu Peter Vencelj, generalni konzul Slovenije v Trstu Jože Šušmelj, predsednika SSO Ferletičeva, SKGZ Palčič, Narodni svet koroških Slovencev je zastopal Marjan Pipp, prisotni pa so bili tudi deželni predsednik, podpredsednik in tajnik Slovenske skupnosti Terpin, Dolhar in Jevnikar.

Nastopajoče zборе so na začetku s pesmijo pozdravile pevke Višarskega kvinteta iz Ukeve, ki ga vodi Anna Missoni, pater Rupnik, ki je povezoval koncert, je nato napovedal tajnika Slovenskega kluba iz Kanalske doline, prof. Venosija, ki je v svojem pozdravnem govoru poudaril, da je bila Kanalska dolina zgodovinsko vezana na Celovec in da je razveseljivo, da se ta zveza ponovno obnavlja s pomočjo zborovske revije »Koroška poje« in drugimi pobudami. Zadovoljstvo zaradi vedno bolj pogostih stikov je izrazil tudi predsednik Krščanske kulturne zveze dr. Janko Zerzer. Občinstvu je tudi predstavil pomen zborovske revije in še zlasti letošnje izvedbe, katere prvi del je

bil pred tednom dni v Celovcu. Poudaril pa je tudi dejstvo, da so zbori in pevske skupine iz Kanalske doline radi sodelovali na reviji, kar je utrjevalo vezi in krepilo narodno zavest ter kulturno poslanstvo.

Na nedeljski reviji so poleg že omenjenega Višarskega kvinteta nastopili družinska skupina Zwitterov iz Zahomca, moški zbor »Kočna« iz Sveč, moški zbor iz Žabnic, mladinska skupina iz Ledince, oktet »Akord« iz Podgore pri Gorici, mešani zbor »Pod Lipo« iz Barnasa, moška vokalna skupina »Vaščani pojo« iz Roža ter za konec mešani zbor s Trbiža, ki je zapel slovensko, italijansko in nemško pesem, da bi poudaril večjezičnost Kanalske doline.

V DSI o partijskem prevzemu oblasti

Obiskovalci Društva slovenskih izobražencev so se v ponedeljek, 15. t.m., seznanili z vsebino zanimive knjige z naslovom »Prevzem oblasti 1944-1946«, ki je izšla pri Cankarjevi založbi v Ljubljani izpod peresa dr. Jere Vodušek Starič. Gre za raziskavo o tem, kako je Komunistična partija v Sloveniji še pred koncem druge vojne začela prevzemati oblast in si tako že vnaprej zagotovila vsa ključna mesta ter onemogočila vsako možno opozicijo. Na večeru v DSI je svoje delo predstavila sama avtorica.

Knjiga je razdeljena na 7 poglavij in obravnava najpomembnejše dogodke, ki so privedli do uveljavitve KP, ter piše o pravnih, političnih, mednarodnih in ideoloških aspektih.

Maja Lapornik o posvetu, ki ga je Ssk priredila v Devinu

Potrebna je predvsem širša kulturna strategija

Javni posvet o naši kulturi, ki ga je v petek, 12. marca, priredila deželna komisija Slovenske skupnosti za kulturo in občila v Motelu Agip v Devinu je bila zelo uspešna tako zaradi prisotnosti uglednih govornikov kakor tudi zaradi številne udeležbe. Vsakdo je nekaj prispeval k razmišljanju o poslanstvu naše kulture, o naših ustanovah in njihovih perspektivah in o zanimanju naših ljudi za ohranitev kulturnih vrednot. Spored je bil razdeljen na dva dela: v prvem so dr. Rafko Dolhar, prof. Jože Pirjevec, Adrijan Semen, prof. Franka Žgavec in prof. Emidij Susič govorili o temi »Položaj in perspektive naših osrednjih kulturnih ustanov«, v drugem delu pa je bila na vrsti okrogla miza z naslovom »Ustvarjalna in umetniška moč naše kulture«. Sodelovali so prof. Bogdan Kralj, prof. Alojz Rebula, prof. Tomaž Simčič, Salvatore Venosi, prof. Marino Vertovec in prof. Franko Žerjal. Uvodne misli je podal deželni tajnik in deželni svetovalec Ssk Ivo Jevnikar.

O poteku in sploh o stanju in možnostih razvoja naše slovenske kulture v zamejstvu smo se pogovorili z dr. Majo Lapornik, eno glavnih pobudnic devinskega posveta.

Zakaj in v kolikšni meri je bilo takšno srečanje potrebno?

Zamisel o širšem posvetu o vlogi in poslanstvu naših kulturnih ustanov ter o perspektivah, ki jih le-te imajo, se je vodstvu Slovenske skupnosti zdela utemeljena in posrečena. Spremembe, ki so nastale po zgodovinskih dogodkih na Vzhodu, sama demokratizacija in pluralizacija v naši matični domovini, pa tudi novi zakonski ukrepi, ki zadevajo življenje naše narodnostne skupnosti, se vidno odražajo v življenju naših kulturnih ustanov. Nena zadnje je lahko Slovenska skupnost v zadnjih letih veliko bolj aktivno kot v preteklosti dejansko sodelovala in oblikovala delo in življenje teh ustanov ter se vanje vključila. Po drugi strani pa ob vsem tem ne gre zanemariti vprašanja ustvarjalne in umetniške moči naše kulture, njene odzivnosti pri naših ljudeh, njene kvalitete in rasti. Vsa ta vprašanja so stalno prisotna pri naših kulturnih delavcih in politikih, pa ne samo pri njih, veliko se o tem govori, saj vendar ni vseeno, kakšno kulturno podobo in kakšnim kulturnim smernicam bo sledila manjšina, ki hoče biti sodobna, tako da je bila realizacija tega posveta smiselna in potrebna.

Katera vprašanja in problemi so za našo slovensko kulturo v zamejstvu najaktualnejša in najbolj pereča?

Odprih vprašanj je seveda veliko: od vseh problemov našega gledališča do hudih finančnih težav SLORI-ja, od zapletov v procesu združevanja dveh glasbenih šol na Goriškem do problematike Narodne in študijske knjižnice. Poleg finančnih težav, s katerimi se soočajo malodane vse naše kulturne ustanove, so tu še vprašanja, ki se tičejo same kvalitete naše kulturne ponudbe, pa tudi njene narodne osveščenosti. Vendar

lahko skupaj še marsikaj naredimo.

Kaj pa bi povedali o stikih med našo kulturo in kulturo v matični domovini?

Nedvomno so stiki z matično domovino tudi na kulturnem področju vitalno potrebni. Hkrati pa ne sme ta navezanost postati preteza za lastno kulturno apatičnost in neustvarjalnost.

Ali namerava Ssk tej problematiki posvetiti še katerega od prihodnjih srečanj?

Delo, ki čaka Deželno komisijo za kulturo in občila, je napor

Na sliki: (foto D. Križmančič) z leve Semen, Pirjevec, Lapornik, Žgavec, Dolhar, Susič in Jevnikar

se mi zdi, da so vsi govorniki in razpravljalci na posvetu poudarjali predvsem potrebo po neki širši kulturni strategiji, o kateri bi se morala naša narodnostna skupnost temeljiteje pogovoriti, o neki skupni viziji naše kulture in ustvarjalnosti. Prav tu vidim veliko možnosti za delovanje in konkretno delo Deželne komisije za kulturo in občila. Izzivov je dosti, upam, da se jim bomo znali odzvati.

Se vam ne zdi, da je bil program posveta nekoliko prenatrpan?

Res, to drži. Po drugi strani pa moramo priznati, da lahko prav številčnost in raznolikost problemov, ki smo jih obravnavali, nudita natančen vpogled v »kulturno« življenje naše manjšine. Nihče od organizatorjev prav gotovo ni pričakoval, da bo posvet sam na sebi lahko rešil številne probleme, toda že dejstvo, da smo ključne težave evidentirali, predvsem pa se skupno, v sproščenem in konstruktivnem vzdušju pogovorili o njihovih možnih rešitvah, je zelo pozitivno in daje slutiti, da

no in veliko, pomislimo samo na vse, kar je bilo omenjenega v okviru posveta. Mislim, da bomo morali biti v tem svojem delu kar se da natančni, vendar izjemno praktični in pragmatični, sicer bo lahko besed veliko in manj dejanj. Že sedaj lahko napovem posvet o slovenski televiziji, ki jo že tako dolgo pričakujemo in ki ga načrtujemo ob koncu meseca aprila. Drugih napovedi pa v tem trenutku ne bi tvegala. Dodala bi le še to, da so vsi člani te komisije svojo zadolžitev sprejeli odgovorno, pa tudi z velikim optimističnim zagonom in navdušenjem, tako da ne bomo stali križem rok.

* * *

V soboto, 13. marca, se je s koncertoma v Vipavi in Ilirski Bistrici pričela Primorska poje, najbolj množična in ena najbolj priljubljenih zborovskih prireditev pri nas. Letos se je pričela na slovenski strani meje, v petek, 19. t.m., pa se bo Primorska poje nadaljevala v Kulturnem domu v Sovodnjah. Na tej prireditvi bo nastopilo okrog sto zborov in pevskih skupin.

»Most« prenehal izhajati

Za našo manjšino v Italiji je velikega pomena vse, kar na teh tleh izhaja v slovenščini. Če kaka revija ali publikacija preneha izhajati, je to izguba za celotno narodnostno skupnost. Z letošnjim letom smo »izgubili« revijo »Most«, ki je od leta 1964 izhajala v Trstu. Njen odgovorni urednik je bil dolgo leta Vladimir Vremec, ki je uredil tudi zadnjo številko revije.

»Most« je imel od svojega nastanka dalje pomembno vlogo in si je, v skladu s svojim imenom, kot glavni cilj zastavil premoščanje pregrad, tako ideoloških med zamejskimi Slovenci kot tudi premagovanje razlik med Slovenci in Italijani, da bi pripravil Trst na spremembe, do katerih je prišlo danes. V prvih letih izhajanja je »Most« v glavnem ostal vezan na zamejstvo in je pridobil ugleden krog sodelavcev, nato pa se je revija razširila na celotni slovenski prostor, od domovine do zamejstva. Svoje prispevke so v njej objavljali slovenski kulturniki, izobraženci, pesniki in pisatelji od vsepovsod.

Vsebina poslednje številke je v glavnem posvečena zgodovini revije in pomenu, ki ga je imela v teh treh desetletjih. Uvodni članek je napisal Aleš Lokar, eden najpomembnejših urednikov »Mosta«. Prispevki so — v skladu z vodilom te publikacije — napisani v slovenščini in italijanščini. O reviji, ki se »poslavlja«, pišejo tudi Lev Detela in Taras Kermauner. Poseben članek je posvečen pokojnemu književniku Marjanu Rožancu, ki je imel pomembno vlogo pri oblikovanju revije.

Zvest svojim ciljem je »Most« pritegnil k sodelovanju tudi ugledne italijanske izobražence, med katerimi so Claudio Magris, Sergio Brossi, Sergio Coloni, Giulio Ercolessi, Gino Brazzoduro in drugi. »Most« je skušal na lokalni ravni odtajati okolje hladne vojne, a mu to ni uspelo, saj je bilo treba stvar začeti na veliko višjem nivoju, kakor je potem tudi pokazala zgodovina,« piše uredništvo v zadnji številki revije. »Kako bo naprej, ne vemo, vendar se nam zdi pomembno, da spregovorimo o tem, kar je bilo pozitivno in o tem, kar se nam ni posrečilo, saj bomo samo tako pokazali pravo pot tistemu, ki bi začutil potrebo, da začeto delo nadaljuje, morda v drugačni, novi in okoliščinam bolj odgovarjajoči obliki.«

Zanimiva razstava »Ricmanjski pomniki«

V Baragovem domu v Ricmanjih bo v petek, 19. marca, ob 18. uri odprtje razstave »Ricmanjski pomniki«, ki sta jo pripravila domača župnija sv. Jožefa in Goriški muzej — Grad Kromberk pod pokroviteljstvom SSO. Na ogled bodo predmeti in dokumenti iz 18. stoletja, ki so povezani z delovanjem Bratovščine sv. Jožefa v tej vasi. Bratovščino je pred tremi stoletji potrdil papež Inocenc XII.

Osrednji del razstave je posvečen mašniškim oblačilom in dragocenim vzorinam, ki jih je cerkvi ob njeni prenovi darovala cesarica Marija Terezija, na ogled pa so tudi izredno redke knjige iz tistega časa. Vse te zanimive predmete si bo mogoče ogledati do Velike noči vsak delavnik od 9. do 12. in od 15. do 17. ure.

Na sliki (foto M. Magajna) pogled na Ricmanje

Razstava o skavtih in gozdovnikih na Slovenskem

V prostorih Kulturnega doma v Trstu bo v petek, 19. marca, ob 18. uri odprtje razstave z naslovom »Skavti in gozdovniki na Slovenskem«, ki sta jo priredila Slovenska zamejska skavtska organizacija in taborniki Rodu modrega vala, v sodelovanju z Muzejem narodne osvoboditve iz Maribora. Razstava bo odprta do ponedeljka, 13. aprila, vsako soboto od 10. do 12. ure, ob gledaliških prireditvah, pol ure pred predstavo ali pa po dogovoru z organizatorji (za SZSO tel. 215086, za RMV tel. 632663). Možen je tudi ogled z vodičem. Pokrovitelj razstave »Skavti in gozdovniki na Slovenskem« sta SSO in SKGZ.

Koncert v Sovodnjah

V četrtek, 25. marca, bo v Kulturnem domu v Sovodnjah na Goriškem, Prvomajska ul. 73, na sporedu koncert mednarodno priznanega »Trio Ekos«, ki ga sestavljajo kitajska klarinetistka Lee I-Nin, avstralska čelistka Anthea Scott Mitchell in italijanska pianistka Chiara Migliari. Koncert prirejajo domače kulturno društvo »Sovodnje«, Glasbena matica iz Gorice, ZSKD in goriški Kulturni dom, pričel pa se bo ob 20.30. Glasbena skupina bo izvajala skladbe Beethovna, Brucha in sodobnega kitajskega skladatelja Shing Kwei Tzen-ga »Nostalgija I in II«, ki bo prvič izvedena v Italiji.

»Trio Ekos« bo 28. marca ob 10. uri imel koncert tudi na Opčinah pri Trstu.

Zveza cerkvenih pevskih zborov v Trstu vabi na mladinsko zborovsko revijo

Pesem mladih 1993

v nedeljo, 21. marca, ob 17. uri, v gledališču Miela v Trstu, Ul. Duca degli Abruzzi 3.

Odgovorna vloga sodobnih staršev

Vsak načrt, vsako razmišljanje o prihodnosti, tako individualni kot tudi narodovi, sta povezana z bistvenimi življenjskimi vprašanji, z odločitvami, ki se sicer zdijo intimne in osebne, a obenem uravnavajo ne samo tok našega zasebnega življenja, ampak vidno vplivajo na družbeni razvoj.

Eno takih bistvenih vprašanj, v katerem se nedvomno odražajo vplivi sodobnega družbenega življenja, je odločanje za življenje, za prihodnost, odločanje, ki seveda vpliva na celo vrsto drugih družbenih pojavov in tendenc.

Naj se komu zdi še tako nesodobno razpravljati o številčnosti slovenskih mladih družin, ali konkretnije o problemu demografskega upadanja, menim, da bi morali marsikatero debato začeti — in ne končati — prav s tem vprašanjem. Zadnje čase, ko nove italijanske odredbe ogrožajo položaj že obstoječih slovenskih šol, diskutanti ugotavljajo, da bo treba zastaviti delo in šolsko načrtovanje drugače, s sodobnejšimi prijemi, da bomo lahko zagotovili obstoj naših šol.

Naj kdo predlaga to ali ono rešitev, šole brez otrok ni. In zato si pogledimo odkrito v oči in se vprašajmo, kako lahko vztrajamo pri zahtevah po slovenskih osnovnih šolah tam, kjer ni otrok ali njihovo število upada.

Pred nekaj leti je pisatelj Alojz Rebula na proslavi štiridesetletnice klasične gimnazije v Trstu zaključil svoj govor z mislijo, da nič drugega ne more ohranjati slovenske šole kot tudi slovenske kulture ne — kot otroci. Zato bi morala vsaka razprava o položaju slovenske kulture in šolstva v zamejstvu izhajati iz ugotovitve, da nič

ne more ohranjati naših šol, naše žive misli in besede — kot otroci.

Problematika demografskega upadanja je zelo kompleksen pojav, ki označuje vso zahodno evropsko razvito stvarnost. Gre za rezultat zelo različnih faktorjev in za interakcijo zelo različnih tendenc sodobnega časa, ki bi jih lahko zelo temeljito analiziral sociolog.

Odveč sta vsak recept povečevanja številnih družin, še predvsem nekdanjega patriarhalnega družinskega modela, v katerem je bila ženska — mati — cenjena samo glede na število otrok. Pri tem pa žal mnogi pozabljajo na negativne plati nekdanjega ženskega socialnega statusa, na visoko poporodno umrljivost žensk in novorojenčkov, na izmозganost mater zaradi nenehnega rojevanja, na zamenjatenost otrok, ki so bili večkrat pomembni samo kot delovna sila.

V današnji družbi ženske ne potrebujemo apriorističnih receptov niti ne kakih deklamatoričnih nacionalnih programov, ki predvidevajo minimalno število otrok. Bolj potrebujemo odprtosti in razumevanja za vsakodnevne probleme mladih zaposlenih staršev, ki bi potrebovali otroške jasl, dobre vrtce, smotrno urejene osnovne šole, ki naj se prilagajajo otrokovim psiho-fizičnim potrebam, ne pa obratno.

Prepogosto mnogi razpravljalci pozabljajo na dejanske življenjske okoliščine, na vrsto drobnih vsakodnevnih opravil, na izjemno težke vzgojne naloge, ki jih današnja družba nalaga na družinska (predvsem materina) rame. Otroci in mlade matere potrebujejo razumevanja in spodbud, potrebujejo varstvo in pomoč, predvsem pa lahko rasejo le v skupnosti, ki s svojo moralno podporo ter z ustreznimi ustanovami spremlja odgovorno vlogo sodobnih staršev.

Le pomislimo, koliko delovno okolje zna prisluhniti potrebam zaposlenih staršev, materam dojenčkov ali pa številnejšim družinam, koliko družbeno stvarnost vloga v perspektivno delo na področju z najmlajšimi, koliko današnja družba ceni vlogo samo doma zaposlenih mater.

Vsak učenec in šolar je najprej dojenček in otrok. Vsako razmišljanje o slovenski prihodnosti in o slovenskem šolstvu naj se torej začne iz otrokovega (kot tudi s starševskega) zornega kota.

Majda Artac Sturman

V Palači Rabatta v Gorici je odprta nad vse zanimiva razstava starih dokumentov, ki pričajo o življenju naših prednikov. Na ogled so dokumenti župnije sv. Hilarija in Tacijana, gre pa za krstne, poročne in knjige umrlih goriških meščanov s konca 16. in 17. stoletja. Razstavo si je mogoče ogledati vsak dan med 15. in 18. uro.

Konferenca jusarskih upraviteljev na Opčinah

V dvorani Hranilnice in posojilnice na Opčinah je bila v soboto, 13. marca, izredno dobro obiskana 1. deželna konferenca jusarskih upraviteljev Furlanije-Juljske krajine. Predvsem je prišlo do izraza, da je jusarska stvarnost v naši deželi precej neurejena, zato bi bil potreben deželni zakon, ki bi to vprašanje uredil. Med drugim je bilo rečeno, da imajo jusarski odbori v Furlaniji neprimerno več pristojnosti in moči kot pri nas. Udeležence konference na Opčinah je pozdravil Pavel Milič v imenu domačega jusarskega odbora, govorili pa so predstavniki jusarskih odborov in izvedenci s Tržaškega, iz Furlanije, Ukeve in Slovenije. Na sliki: (foto D. Križmančič) prizor s srečanja na Opčinah

Karlo Štolfa iz Saleža praznoval častitljivih 91 let

Karlo Štolfa

— tretji se je rodil, ko sem bil zdoma — ter brata, težkega invalida iz prve svetovne vojne. Prvega maja leta 1945 smo bili spet svobodni. Peš smo se odpravili domov, kamor smo prišli 6. junija. Hodili smo več kot mesec dni. Z mano so bili še štirje Slovenci iz teh krajev. Ko sem prišel domov, je bilo treba spet prijeti za delo,« je nadaljeval Karlo Štolfa, »saj so v vojni pobrali vse, kar se je dalo...«

Še veliko zanimivih stvari bi nam jubilar lahko povedal, saj vsak človek doživi toliko, da bi lahko o tem napisal zajetno knjigo. Kmetija Karla Štolfe je vedno skrbno obdelana in oče še danes z dragocenimi nasveti priskoči na pomoč sinu. Veliko let so imeli na njegovi kmetiji v Saležu tudi osmico, glavne panoge, s katerimi se danes ukvarjajo, pa so vinogradništvo, živinoreja in vrtnarstvo. Še sedaj ima jubilar veliko volje do dela, čeprav mu nekoliko nagaja srce. Kot sam pravi, se ni nikdar »držal nazaj, ko je bilo treba delati«. Prav zato je ostal čil in veder do tako visoke starosti. Ob častitljivem jubileju Karlu Štolfi čestita tudi naš list in vošči predvsem veliko zdravja njemu in ženi.

(hj)

* * *

V Gregoričičevi dvorani v Uil. S. Francesco v Trstu, je bilo v petek, 12. t.m., nadvse koristno predavanje v organizaciji Slovenskega deželne gospodarskega združenja. Ravnatelj tržaškega pokrajinskega urada IVA dr. Luigi Cipolloni je govoril o davku na dodatno vrednost v Evropski skupnosti. Gosta je predstavil ravnatelj SDGZ Vojko Kocjančič, ki se je tudi zahvalil številnim poslušalcem za udeležbo.

V Saležu v zgornji občini vsi poznajo in cenijo Karla Štolfo, enega najstarejših »hrastov« v vasi, ki bo v petek, 19. marca, praznoval svojih častitljivih 91 let. Še pred nekaj meseci so ga domačini videvali na njivi, na traktorju, v zimskem času se je nekoliko bolj zadrževal v hiši, vendar sedaj že komaj čaka, da lahko gre ven in pogleda, če je na njegovi kmetiji vse v redu.

Jubilanta smo obiskali na njegovem domu v Saležu. Sprejela sta naju s sinom Srečkom, ki sedaj obdeluje kmetijo in skrbi za starše. Gospod Karlo Štolfa je svojim letom navkljub še čil, zanima se za vse, kar se dogaja okrog njega, in se zna tudi pošaliti. Njegovo življenjsko vodilo je bilo trdo delo, od mladih let do danes si je privoščil le malo počitka. Jubilar sodi v tisto generacijo, ki je preživela obe svetovni vojni. Ko je izbruhnila prva, je bil še otrok. »Ko se je vojna končala, je bilo treba delati, če si hotel preživeti, delo pa je bilo težko dobiti. Zato sem se lotil kmetovanja,« je povedal Karlo Štolfa. Doma so sicer imeli bolj malo zemlje, ostalo pa si je pridobil z delom.

Leta 1936 se je poročil z Amalijo Vodopivec. V zakonu so se mu rodili trije otroci — Marica, Srečko in Dragica. Obe hčeri sta poročeni in Karlo Štolfa ima danes pet vnukov.

Nekaj let po poroki je izbruhnila druga svetovna vojna. Gospod Štolfa je bil najprej interniran v Celanu v Južni Italiji, »kjer je bilo veliko Slovencev tudi iz Slovenije,« se spominja. »Tam pa smo ostali le slaba dva meseca pred kapitulacijo Italije. Nato smo se vrnili domov, vendar so nas odpeljali Nemci. Dva dni smo bili v Nabrežini, nato pa so nas odpeljali z živinskim vagonom. Morali smo delati na nemških kmetijah. Doma sem pustil ženo in dva otoka

Gledališče »F. Prešeren« v Boljuncu končno obnovljeno

Občinsko gledališče »F. Prešeren« v Boljuncu (na sliki D. Križmančiča), ki je bilo nekoč izredno pomembno kulturno središče, bo ponovno prevzelo svojo vlogo. Po preveč časa trajajočih obnovitvenih delih bo ta dom spet odprl svoja vrata in sicer v soboto, 20. t.m., ko bo prvi od tržaških koncertov zborovske revije Primorska poje. Uradna otvoritev doma bo kasneje, verjetno aprila, slovesnost pa naj bi priredila domača društva iz dolinske občine, ki so tako končno spet dobila svoj prepotreben prostor. Obnovitvena dela doma »France Prešeren« so namreč onemogočila marsikatero prireditev, saj drugih primernih prostorov dejansko ni.

»Nova pot« pelje povsod

»Nova pot« je višješolsko glasilo, ki ga urejamo dijaki V. B razreda znanstvenega liceja »F. Prešeren« iz Trsta. S prispevki pa sodelujejo dijaki znanstvenega in klasičnega liceja ter trgovskega zavoda. Glasilo izhaja že več let, v zadnjih dveh letih pa ga urejamo in tiskamo dijaki sami s pomočjo profesorjev.

Pred kratkim je izšla nova številka »Nove poti«, in sicer druga v letošnjem šolskem letu. Gre za vsebinsko raznoliko, nekakšno rekordno številko, saj šteje kar 48 strani in prinaša bogat izbor naj-

različnejših člankov. Poleg recenzij gledaliških predstav, aktualnih člankov, pesmi, spisov in duhovitih izlivov vsebuje še pesmi v italijanščini ter smešnice v latinščini. V našem glasilu ne manjka ta križanka in test, pogrešamo le horoskop, vsekakor pa upamo, da bomo kmalu dobili izvedenca v astrologiji.

Letošnji številki »Nove poti« sta želi precejšen uspeh bodisi med dijaki bodisi med profesorji. Če vas zanimajo naši ustvarjalni napor, lahko revijo dobite na naši šoli kot tudi v Tržaški knjižarni.

Valentina Korošec

NAŠE SOŽALJE

Prijatelju Liviu Valenčiču, radijskemu napovedovalcu, kulturnemu delavcu in športnemu organizatorju, izrekamo globoko občuteno sožalje ob smrti mame, gospe Marije.

Uredništvo in uprava
Novega lista

* * *

Uredništvo in uprava Novega lista izrekata svojcem ob težki izgubi Barbare Carli Gregorič občuteno sožalje.

* * *

Ob prezgodnji smrti Barbare Carli Gregorič izreka Slovenska skupnost možu Mariu, sinovoma in ostalim sorodnikom najiskrenejše sožalje.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO »EMIL KOMEL« GLASBENA MATICA

GORICA

KONCERTNA SEZONA 1992/93

Georg Friedrich Händel

M E S I J A

Oratorij za soli, zbor in orkester

Solisti: VERONIKA FINK, sopran
BERNARDA FINK, alt
JANEZ LOTRIČ, tenor
MARKO FINK, bas

zbor: Slovenski Komorni Zbor

orkester: Slovenski Komorni Orkester

dirigent: MIRKO CUDERMAN

Cerkev sv. Ignacija na Travniku - Sobota, 27.3.1993 ob 20.30

Mlada odbojkarica Aleksandra Ažman

»Šport mi pomeni veselje in zabavo«

Aleksandra Ažman, letnik 1976, že vrsto let uspešno nastopa pri ženski članski ekipi Bora v tretjeligaškem odbojgarskem prvenstvu. Njeni osebni uspehi postajajo iz leta v leto pomembnejši, med drugim je kar dvakrat prejela nagrado »Šport in šola«, ki jo slovenski denarni zavodi v zamejstvu in ZSSDI namenjajo najboljšim dijakom-športnikom, lani pa se je uvrstila na 3. mesto v vsakoletni strokovni anketi o najboljšem športniku v zamejstvu.

Z odbojko se je začela ukvarjati, ko je bila stara 10 let, in sicer pri Boru. Že v prvem letu igranja je doživela veliko zadoščenje, ko je postala državna prvakinja v miniodbojki. Borova ekipa bi bila kmalu ponovila enak uspeh leto zatem v superminiodbojki, kar pa se je posrečilo leta 1988. Takrat se je začela Aleksandra ukvarjati tudi s pravo odbojko, in sicer v prvenstvu under 14, kjer je bila Borova ekipa med najboljšimi v Trstu. Leta 1989 so bile Borovke 4. v državi. Istega leta je Aleksandra začela nastopati tudi v C1 ligi, ker se je v članski ekipi poškodovala tolkačica. Z nižjo srednjo šolo Fran Erjavca iz Rojana je dosegla še en izreden uspeh: 1. mesto v državi na medšolskem tekmovanju. Istega leta je bila povabljen v deželno reprezentanco in se je udeležila turnirja v Bariju, leto kasneje pa na Siciliji.

Trenutno nastopa v C1 ligi, prav v teh dneh pa je na tekmovanju za športnice pod 18. letom starosti osvojila deželni naslov.

Aleksandra Ažman

Velika večina deklet, ki se pri nas želi športno udeleževati, se ponavadi odloči za odbojko. Ali gre po tvojem za neke vrste prisiljeno izbiro, ker imate namreč dekleta malo drugih možnosti? Kako in kdaj si se sama odločila?

Igrati sem začela, ko sem obiskovala 5. razred osnovne šole, in to predvsem, ker je igrala tudi moja najljubša prijateljica. Na to odločitev pa so vplivale tudi takratne športne risanke po televiziji. Poleg tega mi je bil ta šport vedno všeč.

Mislim, da je odbojka primeren šport za dekleta, gotovo veliko bolj kot nogomet ali npr. košarka. Poleg tega je tudi precej popularen. Pri nas res da ni veli-

ke izbire, za druge panoge bi se morala dekleta po vsej verjetnosti obrniti k italijanskim društvom.

Kaj ti pravzaprav pomeni odbojka? Sama se namreč udeležuješ na skoraj polprofesionalni ravni.

Predvsem mi pomeni zabavo in veselje, saj je naša ekipa tudi nadvse prijetna družba. Mislim tudi, da se je potrebno neke športno udeleževati, da se sprosti in razvedriš, čeprav je igranje lahko tudi precejšnja žrtev. Odbojka mi namreč pobere veliko časa, še najhuje pa je ob sobotah zvečer, ko smo na igrišču, drugi pa se zabavajo.

Kar dva krat si prejela nagrado »Šport in šola« (leta 1991 in 1992), lani pa si se celo uvrstila na 3. mesto med najboljšimi zamejskimi športniki. Kako usklajuješ študij s športno dejavnostjo?

Čeprav zahtevajo treningi veliko časa, so zame tudi pomembna obveznost, ki mi pomaga organizirati svoje popoldne.

Za obe nagradi sem zelo zadovoljna. Če namreč nekdo resno dela, je pravilno, da je njegov trud tudi neke poplačan. Vsakokrat, ko so mi sporočili, da sem dobitnica nagrade, sem bila zelo presenečena. Vse tri nagrade mi veliko pomenijo, še posebno pa 3. mesto med najboljšimi slovenskimi zamejskimi športniki. Res, da sem v šoli včasih fizično utrujena: to bi lahko bila zame glavna ovira pri usklajevanju športa in študija.

Kako ocenjuješ stopnjo slovenske zamejske ženske odbojke?

Glede na dejstvo, da smo manjšina, mislim da se kar dobro

uveljavljamo, saj imamo kar dve ekipi v C1 ligi poleg številnih drugih v nižjih prvenstvih.

V odbojgarskih krogih se že dalj časa šušlja, da bo ponovno prišlo do združene ekipe po vzoru Jadrana v košarki. Kaj meniš o tem predlogu?

Ta zamisel ima svojo pozitivno kot tudi negativno plat. S skupnimi močmi bi verjetno bolj uspešno nastopali, morda bi napredovali v B2 ligo in bi v tej ligi tudi mirno obstali. Vsekakor menim, da je težko, da se bo ta želja izpolnila, saj je med slovenskimi društvi precej kampanilizma, kar onemogoča pravo sodelovanje.

Slovenske ekipe so tehnično povsem enakovredne, če že ne boljše od italijanskih, vendar nekoliko peša značajnost. Kaj meniš o tej trditvi?

Drži. Tehnično naj bi bile na splošno res boljše, včasih pa šepa značajnost. To je odvisno predvsem od trenerjev.

Ali si mogoče kdaj pomislila, da bi se z odbojko ukvarjala profesionalno?

Na to sem že pomislila, vendar mislim, da se mi bo ta želja težko uresničila, ker je Trst odrinjen od pomembnega odbojgarskega dogajanja. Da te opazijo velike profesionalne odbojgarske ekipe, moraš zato res izstopati. Vsekakor bi bila ta možnost zaenkrat težko uresničljiva, ker še obiskujem višjo šolo.

Na koncu bi se želela za vse svoje uspehe zahvaliti predvsem staršem, ki so mi bili stalno ob strani, ter trenerki in prijateljici Betti Nacinovi.

(Dar)

Janko Jež

Giani Stuparich

(4) Ob stoletnici njegovega rojstva (1891-1961)

Giani Stuparich s sinom Giancarlo

Gost Anitinega krožka je bil tudi Stuparich. Vsako soboto popoldan se je shajal v salonu Pittonijeve z drugimi tržaškimi književnimi delavci. Ob čaju in slaščicah so prebirali pesmi, prozo in pisma najpomembnejših pisateljev v Evropi in Italiji. Pri tem niso pozabljali na Tržačane. Stuparichu se je zdelo, da živi v Eliziju. Kmalu se je vnel za že zrelo mecenko. Leta 1955 je objavil svoje prve ljubezenske pesmi z naslovom *Poesie*. Stuparich je začel obiskovati Anito vsak dan. Anitin dom je bil podnevi njegov, prav tako je materin dom v ulici Trento ostal njegovo nočno zatočišče.

V okviru krožka so delovali tudi člani CLN med nemško okupacijo. Stuparich je tedaj povezoval Trst z osrednim gibanjem v Milanu. Kasneje

je v tem svojstvu nastopal v podrejeni vlogi. Leta 1944 je z Ercolejem Mianijem objavil proglas ob 67-letnici Garibaldijeve smrti. Drug proglas je obsojal Nemce, ki so leta 1944 odstranili z glavnega trga v Kopru spomenik Nazaria Saura. V tem proglasu je zanimivo sklicevanje na prvo svetovno vojno, »ki

je bila vojna pravice, ko so Italijani in Slovenci tesno sodelovali proti skupnemu tlačitelju.« V njem prihaja do izraza stara Stuparicheva želja, naj bi prišlo do sodelovanja med obema tu živječima narodnostima. Jugoslovanska zasedba Trsta pomeni za Stuparicha konec vsake utvare. Razumel je, da si dva naroda, ki sta se štiri leta srdito borila, v Sloveniji in Jugoslaviji za obstanek, nista mogla že takoj ob prvem srečanju navdušeno pasti v spravi objem. Žal je bil Stuparich ves ta čas na strani okupatorja in tlačitelja slovenskega naroda, če že ne idejno in fašistično, toda vendarle dejansko, čeprav afašistično.

Stuparich je kot član CLN odklonil vabilo, ki mu ga je posredoval Gianni Bartoli, da bi v predvidevanju jugoslovanske zasedbe Trsta prevzel župansko mesto. Leta 1945 pa je bil pobudnik za ustanovitev društva, ki naj bi živo delovalo za ohranitev italijanske kulture in umetnosti na Tržaškem. Društvo je začelo delovati 17.4.1946 z njegovim uvodnim predavanjem o nalogi kulture in poslanstvu umetnosti. Ta krožek z naslovom *Circolo della cultura e delle arti* še danes deluje.

Po odstopu z mesta krožkovega predsednika se Stuparich ves poglubi v pisateljsko delo.

OBNOVLJENA PUBLICISTIKA

Leta 1945 Stuparich obnovi svoje sodelovanje z vidnimi italijanskimi revijami. Za florentinsko revijo *Il Ponte* prispeva osem sestavkov, ki odgovarjajo prvemu osmim poglavjem dela: *Trieste nei miei ricordi* z naslednjimi dodatki: *Appunti per le confessioni d'un insegnante* in *Saluto alla vita (lettera agli amici)*.

Leta 1946 založba Garzanti objavi novo zbirko krajših spisov z naslovom *Ginestre*. Istega leta izide izpopolnjena izdaja dela *Giochi di fisionomie*.

Vedno obiskuje sobotne sestanke v Anitinem salonu. Z njim prihajajo še Giotti, Saba, Tullio Kezich, Sergio Miniussi, kasneje tudi Claudio Grisancich.

Zdravnik svetuje

Barve za lase so lahko zdravju škodljive

Med delavci, ki proizvajajo barve za lase, so bolj razširjena rakasta obolenja tistih celic, ki proizvajajo rdeča in bela krvna telesca. Raziskovalci sumijo, da do tega pride, ker naj bi bile nekatere sestavine teh barvil rakotvorne. Najbolj nevarne so prepovedali že pred 20. leti, vendar so nekatera še ostala, kot na primer aromat-

Dr. EDI KOŠUTA

ske skupine, nitriti. Najbolj nevarne so barve, ki lase pobarvajo postopno, kajti na ta način koža vpija večje količine strupenih snovi, med katerimi so tudi spojine svinca. Najbolj škodljive naj bi bile tiste barve, ki so zelo temne in ki lase pobarvajo trajno. Te strupene snovi kvarno delujejo na imunitarni sistem in ta učinek je odvisen od količine teh snovi in od trajanja njihovega delovanja. Zaradi tega svetujem, da si las ne barvate, vsaj dokler ne začnejo siveti, kajti mlad človek je zelo občutljiv. To velja predvsem za najstnice.

Če že morate barvati lase, izbirajte raje svetle barve, ne barvajte si jih prepogosto in predvsem izbirajte barve, ki imajo čim manj prej omenjenih škodljivih snovi.

Na županstvu v Špetru so konec prejšnjega tedna uradno predstavili novoustanovljeno Planinsko društvo iz Benečije, ki mu predseduje Ezio Gosgnach. Dejal je, da je namen organizacije predvsem vrednotenje naravnih lepot krajev v Beneški Sloveniji z vodenjem raznih ekskurzij in izletov. Slovenski planinci v Benečiji, ki imajo sedaj svojo novo organizacijo, so sestavili že izredno bogat spored in imajo za svoje bodoče delovanje veliko svežih in zanimivih idej.

* * *

Učenci šole »Ivan Trinko« v Gorici so imeli prejšnji teden poučno šolsko uro o strpnosti in proti rasizmu. Govorila je Bruna Schreiber, bivša ravnateljica judovske osnovne šole »I. Morpurgo« v Trstu. Otrokom je živo prikazala, kam lahko privedejo rasiistični izbruhi, saj je sama na lastni koži doživela rasiistično pregonjanje v času druge svetovne vojne. Otroci so jo z zanimanjem poslušali in ta učna ura gotovo ni bila zaman.

NOVICE

Sredi prejšnjega tedna so tobakarji iz vse dežele Furlanije-Juljske krajine uprizorili pred palačo deželne sveta v Trstu protestno manifestacijo. Javne upravitelje so hoteli predvsem opozoriti na številne težave s katerimi se morajo spopadati pri svojem delu. Eno od vprašanj, ki jih najbolj zaskrblja, je konkurenca trgovin duty free, kar bistveno zmanjša njihov zaslužek in celo ogroža njihovo dejavnost. Zaradi visokih davkov in maloštevilnih odjemalcev so morali lani v deželi FJK zapreti 15 tobakarn.

V galeriji Katoliške knjigarne v Gorici, Travniki št. 25, bo v petek, 19. marca, ob 17. uri odprtje razstave »Srečanje desetih goriških umetnikov«. Razstava bo na ogled do 3. aprila.

DRUŠTVO SLOVENSKIH PEDAGOGOV PRIMORSKE
in
SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO »EMIL KOMEL«
vabita na

REVIJO GLASBENIH ŠOL PRIMORSKE
za godala, pihala, brenkala in ansamble

Katoliški dom v Gorici, sredi, 24. t.m., ob 16. uri in ob 18.30

Ostali nastopi bodo:

23. marca v Novi Gorici (klavir)

25. marca v Sežani (trobila, harmonika in solopetje)

26. marca v Postojni (orkestri)

V dvojezični knjižnici v Ronkah na Goriškem je bil prejšnji teden prijeten večer ob dnevu slovenske kulture, ki ga je priredilo društvo Jadro in Romjana. Večer je zrežiral Sergij Verč, gostja tega kulturnega srečanja pa je bila priljubljena gledališka igralka SSG Mira Sardoč, ki je odgovarjala na režiserjeva vprašanja, podala svoje misli o življenjskih vprašanjih in o sebi, ob koncu pa je tudi podala nekaj Prešernovih in Shakespeareovih poezij. Pel je dekleški zbor »Devin« pod vodstvom Hermana Antoniča.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Thornton Wilder
NAŠE MESTO

Režija Adrijan Rustja

V torek, 23. marca, ob 16. uri

ABONMA RED I

v sredo, 24. marca, ob 16. uri

ABONMA RED H

v četrtek, 25. marca, ob 16. uri

ABONMA RED I

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tav-
čar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Ob koncu leta 1946 izide v založbi IIEI (Istituto Editoriale Italiano) bibliofilska izdaja Stuparicheve daljše povesti *L'erba nocca*.

V letu 1947 se Stuparich omeji na priložnostno sodelovanje z različnimi listi in revijami, naslednje leto pa objavi v reviji *Il Ponte* povest *Il giudizio di Paride*.

Istega leta 1948 izide verjetno najpopularnejše Stuparichevo delo: *Trieste nei miei ricordi*. Gre za kritično in dopolnjeno izdajo knjige, v katero vključuje nove like in nove probleme Trsta. Med liki naj omenim Marcella Mascherinija, njegovega dijaka in mojega sošolca Marcella Schajewitz Savaldija, ki se iz sionistične vneme in doslednosti naseli v Izraelu, in Biagia Marina, od katerega se je v mladosti oddaljil iz privatnih razlogov in tudi zaradi gledanja na fašizem. Z Marinom se bo Stuparich zblížal šele med drugo svetovno vojno zaradi skupnih koristi v borbi za ohranitev tržaškega italijanstva.

Giani Stuparich strogo gleda na nesposobnost Trsta da bi postal aktivno kulturno središče. Pri tem obsoja nezanimanje gospodarskih krogov in povprečnost meščanskih.

Leta 1948 uredi zbirko *Scrittori garibaldini*, na katero napiše tudi predgovor, v katerem poudarja »zdravje« garibaldinske epopeje in »bolezen« fašistične dobe.

Dne 3.11.1948, ob 30-letnici prihoda Italije v Trst, ima Stuparich slavnostni govor, v katerem poudarja italijanstvo Juljske krajine. Obenem pa najodločnejše obsoja fašizem.

Stuparicha so med govorom stalno motili številni navzoči skrajneži. Glasilo MSI *La rivolta ideale* očita Stuparichu, da »z razlikovanjem med antifašisti in fašisti še vedno goji neslogo v času, ko bi se bilo treba v interesu narodne slege boriti proti skupnemu sovražniku«, ki ga je treba premagati. Ti sovražniki so Avstrija, Slovani, pokvarjenost rimske vlade, plutokracije, komunizem in furlanska prevzetnost. S povsem drugačnega zornega kota ga napade skrajna levica, ki mu očita nacionalizem.

Stuparich se druži tudi z Viktoriom Vidalijem glede na skupno gledanje na titovec in titoizem. Tedaj podpiše tudi znani komunistični manifest o miru s Picassovo globico.

Leta 1950 izide Stuparichev izbor Slataperjevih pisem *Epistolario*, ki ga spet objavi leta 1958 z naslovom *Lettere* z dodatkom pisem trem prijateljicam *Alle tre amiche*.

V pričakovanju povratka Italije v Trst (do katerega je prišlo leta 1954), oskrbi izdajo Slataperjevih *Appunti e note di diario*.

Giani Stuparich vložil veliko truda v pisanje svojega drugega romana *Simone* (Ed. Garzanti 1953). Simone je Stuparich, ki obuja spomine na ljubezen do Anite Pittoni. Delo ima mnogo slabosti in izumetničenosti, je pa zanesljivi dokument o Stuparichevem obupu nad desetletjem usodnih zgodovinskih dogodkov.

Nato je Stuparich napisal več stvari o Trstu, med katerimi je najpomembnejša *La quarta crisi di Trieste* (Ed. Tutti 1953). *Prvo krizo* je Trst doživljal, ko je Marija Terezija proglasila Trst za svobodno pristanišče. Tedaj je kozmopolitizem začel razjedati italijanstvo Trsta. *Druga kriza* je bila leta 1866, ki je zaključila vojna prizadevanja italijanskega preporeda in močno ogrozila tržaški iredentizem. *Tretja kriza* iz leta 1914 je postavila Trst pred možnost ponemčitve. *Četrta kriza* Trsta pa je posledica druge svetovne vojne.

Kratek, a zelo važen je sestavek, ki ga je Stuparich napisal konec leta 1954 za revijo *Trieste*, ki je prosila Stuparicha in druge domače osebnosti za mnenje o tajni listini, dodani zavezniški izjavi iz leta 1953. Članek ima naslov »L'accordo per Trieste«. Stuparich pravi, da ima samo gospodarska prenovitev Trsta velik pomen, kajti s tem je zapopadena okrepitev njegove italijanske identitete, kar je bistveno za strateške koristi Italije in vsega Zahoda.

»Kot je v preteklosti samo italijanstvo dežele lahko vzpostavilo ravnovesje in preprečilo, da bi Nemci stegnili roke po Sredozemlju, tako zdaj samo italijanstvo Juljske krajine lahko zaustavi v južni Evropi pohod slovanstva, ki ogroža zahodne civilizacije«.

Kot vidimo, je Stuparich radikalno spremenil svoje stališče do Slovencev in do Jugoslavije. Stuparich trdi, da je Londonski memorandum postal največji uspeh Jugoslavije in hud neuspeh Italije, kajti ta Londonski memorandum pomeni dokončno razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja med Jugoslavijo in Italijo.

Proti koncu leta 1953 začne Stuparich sodelovati z rimskim dnevnikom *Il Tempo*. Sodelovanje se konča šele s Stuparichevo smrtjo 7.4.1961. Že hudo bolan je Stuparich zadnja leta svojega življenja prebil v Rimu pri hčerki Giovanni.

(dalje)